

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ РЕЄСТРУ МЕДІАТОРІВ В УКРАЇНІ

Олег РОСУЛ

*аспірант юридичного факультету
Державного вищого навчального закладу
«Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

Питання розвитку медіації в Україні на сучасному етапі набуває особливої актуальності, зокрема у контексті пошуку ефективних позасудових способів вирішення спорів. Особливого значення вона набуває у сфері публічно-правових відносин, де традиційні механізми захисту прав часто є тривалими, формалізованими¹ та не завжди забезпечують належне врахування індивідуальних обставин справи й інтересів сторін. Разом із тим, попри законодавче закріплення інституту медіації та зростання її ролі, низка ключових аспектів її функціонування залишається дискусійною та потребує подальшого наукового осмислення і нормативного врегулювання. Одним із таких аспектів є створення єдиного реєстру медіаторів, який би забезпечував прозорість, доступність та належний рівень довіри до діяльності медіаторів.

Станом на сьогодні відсутність єдиного підходу до формування та ведення відповідного реєстру, а також невизначеність критеріїв включення до нього зумовлюють неоднозначність у правозастосовній практиці та стають підґрунтям для наукових і практичних дискусій. У цьому зв'язку доцільно звернутися до чинного законодавчого регулювання зазначеного питання.

Так, відповідно до положень статті 14 Закону України «Про медіацію», ведення реєстрів медіаторів покладається на об'єднання медіаторів та суб'єктів, що забезпечують проведення медіації². При цьому, згідно з п. 5 частини 1 статті 1 Закону України «Про медіацію» об'єднання медіаторів розглядаються як добровільні об'єднання, утворені відповідно до Закону України "Про громадські об'єднання" для здійснення та захисту прав і свобод членів такого об'єднання, розвитку медіації, сприяння впровадженню культури мирного вирішення

¹ Корінний, С. (2021). Медіація як альтернативний спосіб вирішення адміністративних спорів. Mediation as an alternative way to resolve administrative disputes.

² Закон України «Про медіацію», № 1875-ІХ, від 16 листопада 2021 р.. (2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#n68> (дата звернення 29 березня 2026 р.)

конфліктів (спорів), здійснення професійного самоврядування медіаторів, для забезпечення надання послуги з медіації³.

Закон визначає мінімальний обсяг відомостей, які підлягають включенню до таких реєстрів, зокрема дані про особу медіатора, його освіту, мову проведення медіації, обсяг базової та спеціалізованої підготовки, а також інформацію про підвищення професійного рівня. Водночас передбачено можливість включення й інших відомостей, визначених відповідними суб'єктами. Окремо законодавець наголошує на відкритому характері таких реєстрів: інформація, що в них міститься, є загальнодоступною та підлягає розміщенню у мережі Інтернет із дотриманням вимог щодо захисту конфіденційної інформації⁴. Отже, законодавча модель, що склалася, передбачає децентралізований підхід до ведення реєстрів медіаторів, за якого відповідні реєстри формуються різними суб'єктами у сфері медіації.

Як приклад, можна навести Національну асоціацію медіаторів України, яка забезпечує доступ до інформації про медіаторів, готових надавати відповідні послуги на всій території України⁵. Окрім цього, власні реєстри ведуть як об'єднання медіаторів (ГО «Ліга медіаторів України», ГО «Асоціація сімейних медіаторів України», Громадська спілка «Українська академія медіації», Товариство з обмеженою відповідальністю «Український центр медіації» тощо), так і державні органи в особі відповідних суб'єктів (Координаційний центр з надання правничої допомоги, Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України тощо).

Нотаріальна палата України також ініціювала створення відповідного реєстру медіаторів (нотаріусів, які пройшли навчання медіації), а також центру медіації з метою об'єднання нотаріусів, які практикують у сфері медіації, їх навчання навичкам медіатора, створення єдиної практики медіації в нотаріаті⁶. Крім того, законодавство передбачає можливість ведення реєстрів медіаторів-випускників і суб'єктами освітньої діяльності, які здійснюють їх підготовку (ч. 6 ст. 10 Закону України «Про медіацію»)⁷.

Така багатоманітність реєстрів медіаторів на думку Амелічевої Л.П. має подвійний ефект у сфері надання послуг з медіації. З одного боку, діяльність численних інституцій, що формують власні реєстри, дозволяє

³ Закон України «Про медіацію», № 1875-IX, від 16 листопада 2021 р.. (2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#n68> (дата звернення 29 березня 2026 р.)

⁴ Там же.

⁵ Доляновська, І. М. (2023). До питання створення реєстру медіаторів в Україні: теоретико-правовий аспект. *Legal Bulletin*, 56-63.

⁶ Там же.

⁷ Закон України «Про медіацію», № 1875-IX, від 16 листопада 2021 р.. (2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#n68> (дата звернення 29 березня 2026 р.)

створювати осередки, де працюють медіатори із певною спеціалізацією та компетенціями. З іншого боку, автор зазначає, що децентралізований підхід до ведення реєстрів, обраний законодавцем в Україні, створює складнощі з оперативним доступом до необхідної інформації та ефективним адмініструванням таких даних⁸.

Також, об'єднання медіаторів та суб'єкти, що забезпечують проведення медіації, можуть встановлювати додаткові вимоги до медіаторів, яких вони включають до своїх реєстрів, зокрема щодо наявності спеціальної підготовки, віку, освіти, практичного досвіду, а також спеціалізації⁹. Внаслідок цього на нашу думку формується значна різноманітність типів реєстрів із різними критеріями включення, що ускладнює громадянам пошук потрібного медіатора та створює потребу в уніфікації підходів до ведення таких реєстрів.

Таким чином, сучасна модель формування реєстрів медіаторів характеризується множинністю суб'єктів та відсутністю єдиного підходу до їх ведення. Погоджуємось з думкою Харківської К.В., що такий стан речей зумовлює ускладнення доступу громадян до інформації про медіаторів, адже особа, яка має намір скористатися послугами медіації, стикається з труднощами у пошуку та виборі медіатора через наявність значної кількості різних публічних реєстрів¹⁰. Окрім цього, велика кількість реєстрів медіаторів знижує рівень прозорості їхньої діяльності та обмежує можливості належного контролю за якістю надання послуг, а також не сприяє формуванню єдиних стандартів професійної діяльності, унеможлиблює процес здійснення централізованого контролю за дотриманням стандартів підготовки та професійної етики.

У науковій літературі вже неодноразово порушувалося питання необхідності формування єдиного реєстру медіаторів. Так, Ц. Оганісян пропонує створення та використання єдиного державного реєстру сертифікованих медіаторів, адміністрування якого могло б здійснюватися або територіальними органами юстиції, або єдиною професійною організацією, яка об'єднувала б усіх медіаторів України та визначала стандарти професії¹¹. Подібну позицію підтримує Доляновська І.М., яка наголошує на необхідності існування єдиного

⁸ Амелічева, Л. П. (2022). Щодо інституційно-функціонального забезпечення медіації у сфері трудових правовідносин. Академічні візії, (13).

⁹ Закон України «Про медіацію», № 1875-IX, від 16 листопада 2021 р. (2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#n68>

(дата звернення 29 березня 2026 р.)

¹⁰ Харківська, К. В. (2025). підготовка медіаторів в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*, 2(89), 61-66.

¹¹ Оганісян, Ц. (2022). Система підготовки медіаторів в Україні: сучасний стан та перспективи.

державного координаційного суб'єкта, відповідального за ведення реєстру медіаторів, формування єдиного стандарту акредитації та здійснення медіаційної діяльності¹².

Таким чином, у науковому середовищі простежується чітка підтримка ідеї централізації обліку медіаторів як механізму підвищення прозорості, контролю за якістю та формування єдиних професійних стандартів у сфері медіації. Вважаємо, що не дивлячись на законодавче закріплення можливостей формування та ведення реєстрів медіаторів різними організаціями, особливої уваги потребують питання доцільності запровадження єдиного реєстру медіаторів, з'ясування його правової природи, визначення суб'єкта, відповідального за його ведення, а також встановлення порядку його функціонування.

Міжнародний досвід також свідчить про ефективність централізованих реєстрів медіаторів. В Словаччині¹³, Угорщині, Болгарії, Греції, Хорватії, Італії, Австрії обов'язок ведення реєстру медіаторів покладений на Міністерство Юстиції, в Португалії – на Генеральний директорат політики юстиції, який є департаментом Міністерства Юстиції, у штаті Луїзіана (США) – спеціально створений комітет при Верховному суді, у Бельгії – Федеральну комісію з медіації, у Швеції – Національну судову адміністрацію тощо. У Республіці Польща медіатори повинні бути внесені до реєстру окружного суду¹⁴.

Як слушно зазначає Ю. Рак, інституціоналізація не обмежується лише створенням відповідного інституту чи прийняттям нормативно-правових актів, а є безперервним процесом, що передбачає подальший розвиток, трансформацію та вдосконалення існуючих правил і норм¹⁵. З огляду на викладене, доцільним є розроблення правових засад створення та функціонування єдиного державного реєстру медіаторів із внесенням відповідних змін у законодавство України про медіацію. Такий реєстр має забезпечувати відкритість і доступність інформації для громадян, містити повні відомості про професійну підготовку, досвід, спеціалізацію та рівень кваліфікації медіаторів, а також стандартизувати критерії їх включення.

Вважаємо, що запровадження уніфікованого реєстру медіаторів, який формуватиметься та контролюватиметься відповідним державним органом, сприятиме підвищенню довіри до інституту медіації,

¹² Доляновська, І. М. (2023). До питання створення реєстру медіаторів в Україні: теоретико-правовий аспект. *Legal Bulletin*, 56-63.

¹³ MOZHAİKINA, O. (2022). Правове регулювання професійної підготовки медіаторів в Україні та Словаччині. *Foreign trade: economics, finance, law*, 124(5), 30-39.

¹⁴ Доляновська, І. М. (2023). До питання створення реєстру медіаторів в Україні: теоретико-правовий аспект. *Legal Bulletin*, 56-63.

¹⁵ Рак Ю. О. (2023) Проблеми інституціоналізації медіації у регулюванні конфліктної взаємодії органів публічної влади і громадянського суспільства в Україні. *Наукові перспективи*. 144-155.

забезпеченню прозорості та належного контролю за діяльністю медіаторів. Крім того, централізований облік полегшить громадянам пошук компетентного фахівця, визначить єдині підходи до спеціалізації та рівня підготовки медіаторів, сприятиме уніфікації стандартів професійної діяльності та забезпечить системний розвиток інституту медіації в Україні. У перспективі це створить передумови для ефективнішого вирішення конфліктів поза судом, підвищення якості послуг з медіації та формування культури мирного врегулювання спорів у суспільстві.